

SOVON en de Europese Vogelrichtlijn

■ De laatste tijd is de Europese Vogelrichtlijn veel in het nieuws geweest. Deze beoogt de speciale bescherming van gebieden die voor soorten, vanuit Europees perspectief, van groot belang zijn. Om dit te beoordelen is een lijst met soorten en normen opgesteld waaraan gebieden moeten voldoen. Sommige gebieden waren reeds aangewezen. De aanwijzing van nieuwe gebieden is door het Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij (LNV) versneld in procedure gebracht. SOVON heeft hiervoor, in opdracht van LNV, recente telgegevens bijeengebracht. Dankzij het noeste werk van vogeltellend Nederland kunnen binnenkort 49 gebieden extra bescherming krijgen via de Vogelrichtlijn. Samen met de reeds aangewezen gebieden komt het aantal gebieden onder de Vogelrichtlijn hiermee op 79.

Achtergrond

Begin 1999 lagen de concept-besluiten voor de aanwijzing van 57 potentieel nieuwe gebieden ter inzage. Hierop kwamen veel protesten (ruim 5000) binnen. Een aantal daarvan had betrekking op de actualiteit van de telgegevens en onduidelijkheid over de toepassing van criteria voor selectie en begrenzing van gebieden. In juni 1999 besloot de Staatssecretaris derhalve dat actualisering van de telgegevens noodzakelijk was, net als een nadere uiteenzetting over de toepassing van de criteria. Op de achtergrond speelt daarbij ook de veroordeling mee van Nederland door het Europese Hof voor het niet nakomen van Europese rechterlijke verplichtingen op grond van de Vogelrichtlijn.

Van telgegevens naar gebiedsbescherming

SOVON organiseert vogeltellingen ten behoeve van natuurbehoud; die zin prijkt al jaren op het briefpapier en vormt voor veel tellers mede de motivatie om het veld in te gaan. Het op een rij zetten van telgegevens ten behoeve van de aanwijzing van gebieden onder de Europese Vogelrichtlijn is dan ook goed voorbeeld hoe telgegevens natuurbeschermingsdoelinden kunnen dienen.

SOVON beschikt natuurlijk niet over alle vogeltellingen van Nederland. Bovendien lenen onze monitoringprojecten zich niet zonder meer voor het bepalen van de vogelkundige waarden van een gebied. Het volgen van aantalsontwikkelingen is immers wat anders dan het vastleggen van de hoogste aantallen broedvogels, doortrekkers en wintergasten. Toch verkeert Nederland in een luxe situatie wat betreft beschikbare vogeltellin-

gen. Je vraagt je dan ook wel eens af hoe het er in andere EU-lidstaten aan toegaat bij de Vogelrichtlijn. SOVON heeft, om een zo compleet mogelijk beeld te krijgen, niet alleen de eigen databestanden geraadpleegd maar ook contact gezocht met Vogelwerkgroepen en andere organisaties die wellicht aanvullend telmateriaal in huis zouden hebben. Tevens is de literatuur nog eens goed nageplozen.

Selectiecriteria

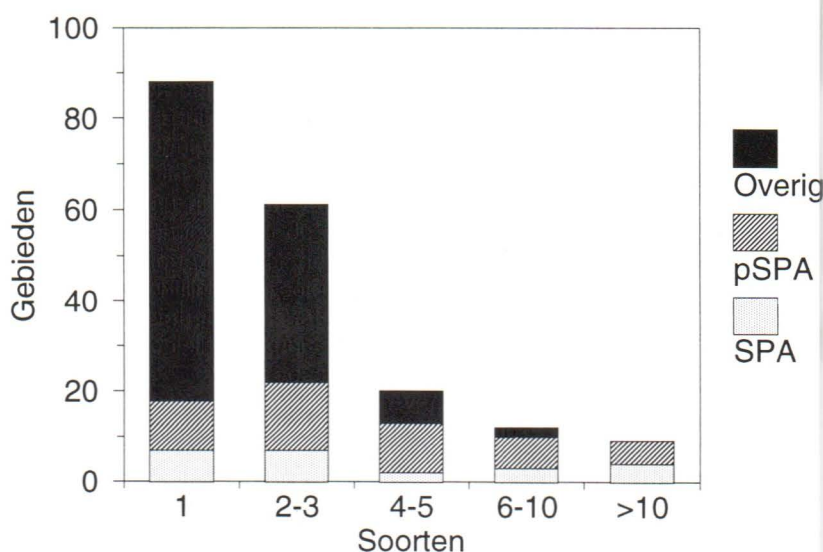
Iedere vogelaar vindt 'zijn' gebied om de hoek het belangrijkste vogelgebied van Nederland, maar vanuit Europees perspectief kan dat anders liggen. In Nederland worden, in het kader van de Vogelrichtlijn, voor een

Wie alles wil weten over de selectiecriteria en de werkwijze van SOVON verwijzen wij graag naar het rapport. Het rapport is te bestellen maar ook integraal op de homepage van SOVON (www.sovon.nl) te vinden.

selectie aan soorten de vijf belangrijkste gebieden beschermd. Hierbij geldt een ondergrens van twee broedparen of vijf individuen. Daarnaast geldt voor trekkende watervogels de 1%-drempel. Deze norm, ontleend aan de RAMSAR-conventie, houdt in dat indien in een gebied meer dan 1% van de biogeografische populatie (veelal de populatie in West-Europa) van die soort verblijft, dit gebied aangewezen moet worden onder de Vogelrichtlijn. Voor beide criteria geldt dat deze getoetst worden aan het gemiddelde aantal broedparen of niet-broedvogels in (drie jaren binnen) de periode 1993-97. De Nederlandse overheid heeft aan deze twee vogelkundige criteria nog een derde voorwaarde verbonden. Alleen terrestrische (voornamelijk uit land bestaande) gebieden die minimaal 100 ha natuurgebied bevatten kunnen worden voorgedragen voor bescherming onder de Vogelrichtlijn.

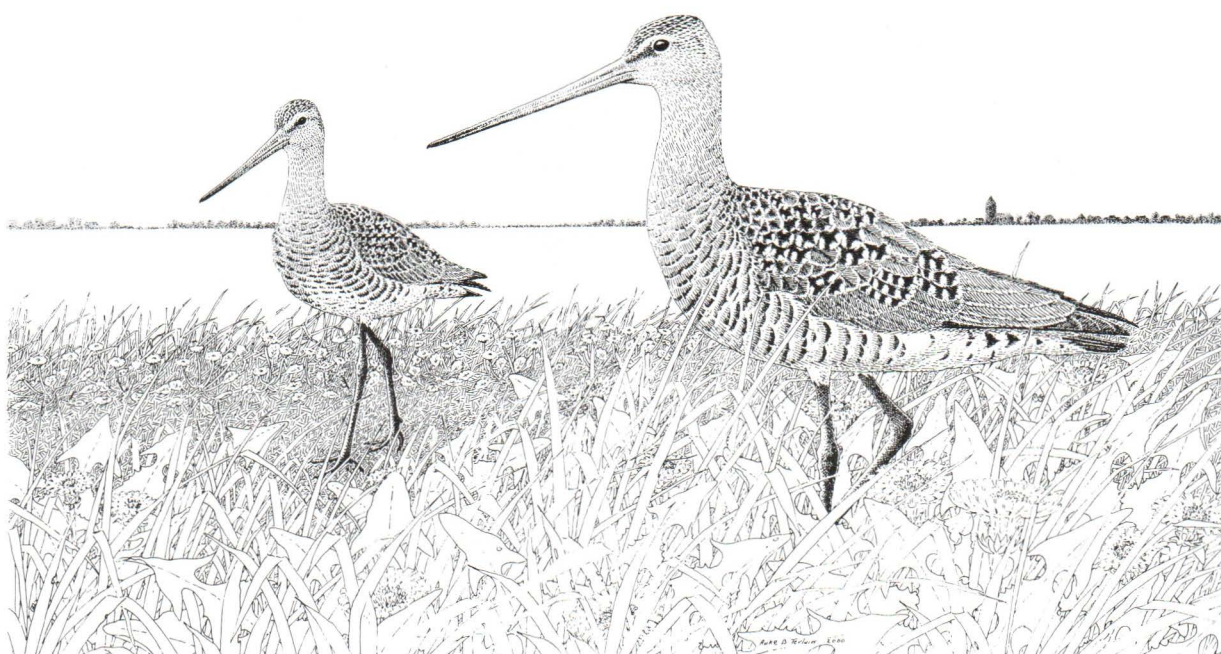
Kwalificerende gebieden

Voor 49 van de 57 gebieden die ter inzage lagen, kon op grond van de beschikbare gegevens worden aangetoond dat ze (ook) in 1993-97 volde-

Figuur 1 Overzicht van het aantal gebieden per aantalsklasse kwalificerende soorten. De gebieden zijn verdeeld in drie typen gebieden: de reeds aangewezen gebieden (SPA's), de gebieden die ter visie hebben gelegen (pSPA's) en de overige gebieden die wel kwalificerende aantallen herbergen maar niet per definitie voldoen aan het 100 hectare criterium (met name agrarische gebieden met kwalificerende aantallen ganzen en zwanen).

Grutto's (Auke B. Terluin)

den aan de gestelde criteria voor kwalificatie. Gebieden als de Waddenzee, Oostvaardersplassen, Oosterschelde en Groote Peel waren reeds aangewezen. Nieuw aangewezen gebieden zijn bijvoorbeeld de Veluwe en de Brabantse Wal, evenals grote wetlands als Westerschelde, IJsselmeer en Markermeer.

Figuur 1 laat zien hoeveel kwalificerende soorten (broedvogels en niet-broedvogels) er in drie typen gebieden voorkomen. De drie typen zijn de reeds aangewezen gebieden (SPA's), de gebieden die ter inzage hebben gelegen en binnenkort zullen worden aangewezen (pSPA's) en overige gebieden die wel kwalificerende aantallen herbergen, maar niet aan het opervlaktecriterium voldeden. Het gaat in het laatste geval vooral om agrarische gebieden met kwalificerende aantallen ganzen en zwanen. De reeds aangewezen en aan te wijzen gebieden zijn uiteraard het 'rijkst' aan kwalificerende soorten (zie kolom >10). De overige gebieden scoren wat

dat betreft veel minder, de meeste gebieden staan in de kolom met 1 of 2-3 soort(en).

Gebieden die niet meer kwalificeren

Bij de gebieden die in 1993-97 niet meer kwalificeren, is meestal sprake van een achteruitgang van de aantallen kwalificerende soorten. Zo zijn Duinpieper en Korhoen op de Loonse en Drunense Duinen uitgestorven; in het geval van het Oostzanerveld is de Kemphaan als broedvogel verdwenen terwijl er ook minder Grutto's in het gebied overnachten. In sommige gevallen ontbraken er recente telgegevens. Zo kon de kwalificatie van de Rottige Meenthe & Brandemeer niet meer worden onderbouwd doordat ganzenslaapplaatsstellingen ontbraken. De kwalificatie van Zeevang kon voor de periode 1993-97 niet worden hard gemaakt doordat er te weinig gebiedsdekkende tellingen beschikbaar waren uit het najaar, wanneer Smienten hier hun seizoensmaximum

bereiken (recente tellingen wijzen uit dat er dan wel degelijk kwalificerende aantallen zitten).

Overigens betekent een en ander uiteraard niet dat gebieden die niet kwalificeren nu 'vogelvrij' worden verklaard. Deze gebieden genieten doorgaans al een beschermde status (aanwijzing als reservaat). Dat deze gebieden daarnaast extra bescherming behoeven op grond van de Europese Vogelrichtlijn, kon evenwel niet worden aangetoond.

Monitoring

De Staatssecretaris heeft aangegeven de ontwikkelingen in de Vogelrichtlijngebieden nauwkeurig te willen volgen. Hierbij worden met nadruk ook de zeven gebieden betrokken die nu niet meer kwalificeren. SOVON hoopt dan ook dat iedereen zijn of haar vogeltelwerk in deze gebieden voort blijft zetten.

Michiel van der Weide